

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 1506 - 243

Chișinău

4 septembrie 2012

Biroul Permanent
al Parlamentului

În temeiul articolului 73 din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.650 din 3 septembrie 2012.

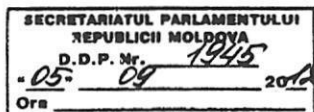
Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege - Ministerul Justiției.

- Anexa:
1. Hotărârea Guvernului nr.650 din 3 septembrie 2012 - 2 ex
 2. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
 3. Nota informativă.

/ Cu respect,

Victor Bodiu,
Secretar General al Guvernului

ex.:A.Dabija tel.:250280

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon: •
+373-22-250104

Fax:
+373-22-242696

Republica Moldova

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. 650

din 3 septembrie 2012

Chișinău

**Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru
modificarea și completarea unor acte legislative**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Prim-ministru

VLADIMIR FILAT

Contrasemnează:

Ministrul justiției

Oleg Efrim

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE
pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74, art.195), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 13, alineatul (2) se completează cu textul „, , doar dacă nu exisă motive serioase de a crede că aceștia riscă să fie supuși pedepsei cu moartea, torturii sau altor tratamente inumane sau degradante”.

2. La articolul 60 alineatul (8), după cuvintele „,infracțiuni de război” se completează cu cuvintele „, , infracțiuni de tortură, tratament inuman sau degradant”.

3. La articolul 65 alineatul (2), sintagma „de la 1 la 5 ani” se substituie cu sintagma „de la 1 la 15 ani”.

4. La articolul 79 alineatul (4), cuvintele „sau în cazul recidivei de infracțiuni” se substituie cu cuvintele „, , în cazul recidivei de infracțiuni sau săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art. 166¹ alin. (2)-(4)”.

5. Articolul 107 se completează cu un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

„(3) Amnistia nu se aplică în cazul săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art. 166¹ alin. (2)-(4)”.

6. La articolul 151 alineatul (2), litera e) va avea următorul cuprins:
„e) cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;”.

7. La articolul 152 alineatul (2), litera f) va avea următorul cuprins:
„f) cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;”.

8. La articolul 165 alineatul (2) litera g), cuvintele „prin folosirea torturii, a tratamentelor inumane sau degradante” se substituie cu cuvintele „cu deosebită cruzime”.

9. Se completează cu un nou articol, 166¹, cu următorul cuprins:

„Articolul 166¹. Tortura, tratamentul inuman sau degradant

(1) Cauzarea intenționată a unei dureri sau suferinței fizice ori psihice care reprezintă tratament inuman sau degradant, de către o persoană publică sau a unei persoane care acționează cu titlu oficial sau de o persoană care de facto exercită atribuțiile unei autorități publice, cu acordul sau consimțământul tacit al unei asemenea persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani cu amendă în mărime de la 600 la 800 unități convenționale, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite cu bună știință asupra unui minor, sau a unei femei gravide, ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

b) săvârșite asupra a două sau mai multe persoane;

c) săvârșite de două sau mai multe persoane;

d) săvârșite prin folosirea de arme, instrumente speciale sau alte obiecte adaptate acestui scop;

e) săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică;

f) care au cauzat din imprudență o vătămare gravă sau medie a integrității corporale sau sănătății;

g) care au cauzat din imprudență decesul persoanei sau sinuciderea acesteia,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani cu amendă în mărime de la 800 la 1000 unități convenționale, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(3) Tortura, adică orice faptă intenționată prin care se provoacă unei persoane, o durere sau suferințe fizice sau psihice puternice, cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra ei sau asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință este provocată de către o persoană publică sau a unei persoane care acționează cu titlu oficial sau de o persoană care de facto exercită atribuțiile unei autorități publice, cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 8 la 12 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin. (3):

a) săvârșite cu bună știință asupra unui minor, sau a unei femei gravide, ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

b) săvârșite asupra a două sau mai multe persoane;

c) săvârșite de două sau mai multe persoane;

d) săvârșite prin folosirea de arme, instrumente speciale sau alte obiecte adaptate acestui scop;

e) săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică;

f) care au cauzat din imprudență o vătămare gravă sau medie a integrității corporale sau sănătății;

g) care au cauzat din imprudență decesul persoanei sau sinuciderea acesteia,

se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.”

10. La articolul 171 alineatul (2), litera f) va avea următorul cuprins:
„f) săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice,”.

11. La articolul 172 alineatul (2), litera g) va avea următorul cuprins:
„g) săvârșite cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice,”.

12. La articolul 188 alineatul (3), litera d) va avea următorul cuprins:
„d) cu deosebită cruzime,”.

13. La articolul 189, alineatul (3) litera d) va avea următorul cuprins:
„d) săvârșite cu deosebită cruzime;”.

14. Articolul 309 va avea următorul cuprins:

„Articolul 309. Constrângerea de a face declarații

Constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului ori a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă de către persoana care efectuează urmărirea penală, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant,

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani și cu o amendă în valoare de la 800 la 1000 unități convenționale, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a practica anumite activități pe o perioadă de 5 ani.”.

15. Articolul 309¹ se exclude.

16. La articolul 328 alineatul (2), literele a) și c) se exclud.

Art. II. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104–110, art. 447), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 58:

alineatul (1) se completează cu următoarea propoziție:

„Victima are un interes în cadrul procesului penal și în rezultatele acestuia.”;

la alineatul (3), punctele 2) și 4) vor avea următorul cuprins:

„2) să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;”;

„4) să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, instanța de judecată, despre soluționarea cererii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitare, copii de pe acestea, precum și de pe hotărârea de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;”;

la alineatul (4), după cuvintele „excepțional de grave contra persoanei,” se completează cu cuvintele „, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante,”.

2. Articolul 147 se completează cu un nou alineat, (1¹), cu următorul cuprins:

„(1¹) În cazurile privind tortura, efectuarea expertizei complexe, cu implicarea examinării medico-legale, psihologice și, după caz, a altor forme de examinare, este obligatorie.”.

3. La articolul 152 alineatul (6), după cuvintele „la demersul procurorului” se completează cu textul „prezentat în temeiul cererii motivate în scris a medicului, care întâmpină dificultăți la efectuarea expertizei și are nevoie de timp suplimentar pentru aceasta”.

4. Articolul 167:

la alineatul (1), în prima propoziție, după cuvintele „ora reținerii,” se completează cu textul „starea fizică în care se află persoana reținută, plîngerile referitoare la starea sănătății sale, ținuta vestimentară, explicații, obiecții, cereri ale persoanei reținute, cererea de a avea acces la o examinare medicală, inclusiv din cont propriu”, iar ultima propoziție se completează cu cuvintele „, iar în termen de pînă la 12 de ore, cu excepția cazului cînd persoana reținută este minoră, îi înmînează persoanei reținute copia procesului-verbal de reținere”;

se completează cu un nou alineat, (6), cu următorul cuprins:

„(6) Dacă, la reținere, se stabilește prezența unor vătămări sau leziuni corporale ale persoanei reținute, persoana care efectuează urmărirea penală, va informa neîntîrziat, procurorul care va ordona imediat efectuarea unei constatări medico-legale sau, după caz, a unei expertize medico-legale pentru a constata originea și caracterul vătămarilor sau leziunilor.”.

5. La articolul 173 alineatul (4), cuvintele „poate fi efectuată în termen care nu va depăși 72 de ore de la reținere” se substituie cu cuvintele „poate fi amînată pe un termen de pînă la 12 ore”.

6. La articolul 187 punctul 2), după cuvîntul „asistență” se completează cu cuvintele „și examinare”.

7. Articolul 270 alineatul (1):

la punctul 1), litera g) în final se completează cu textul, „, colaboratori ai poliției și colaboratori ai organelor care desfășoară activitatea specială de investigații”;

se completează cu un nou punct, 5), cu următorul cuprins:

„5) infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant.”.

8. Articolului 274 se completează cu un nou alineat, (3¹), cu următorul cuprins:

„(3¹) În cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actului de constatare rezultă săvîrșirea unui presupus act de tortură, tratament inuman sau degradant, procurorul urmează să decidă asupra acestora, în ordinea alin. (1) al prezentului articol, într-un termen ce nu va depăși 15 zile.”.

9. La articolul 287² alineatul (1), după cuvintele „în scris” se completează cu cuvîntul „victima,”.

10. La articolul 287³ alineatul (2), după cuvîntul „apărătorului,” se completează cu cuvîntul „victima,”.

Art. III. – Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214–220, art. 704), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La Articolul 175¹:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu un nou alineat, (2), cu următorul cuprins:

„(2) Persoana reținută în condițiile alin. (1) este supusă imediat examinării medicale la intrarea și ieșirea din locul de detenție, precum și la cerere, inclusiv din cont propriu, pe toată perioada detenției. Examenul medical se efectuează în condiții de confidențialitate. La efectuarea examenului medical se aplică corespunzător prevederile art. 232 alin. (3) din prezentul cod.”.

2. La articolul 232 alineatul (3) propoziția a doua, cuvintele „În asemenea cazuri” se exclud.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative

1. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite

Prin ratificarea *Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse, ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante, Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, precum și a *Convenției europene pentru prevenirea torturii și a pedepselor, sau tratamentelor inumane sau degradante*, Republicii Moldova îi revine obligația pozitivă de a încorpora în dreptul intern reglementări internaționale, cit și obligația de a modifica legislația națională dacă aceasta este în dezacord cu normele dreptului internațional. De lege lata, această obligație este executată de către Republica Moldova doar în raport cu fapta de tortură (art.309¹ CP RM), însă nu și în privința tratamentului inuman sau degradant.

Comparativ cu obligația expresă de a defini tortura, drept o infracțiune penală distinsă în dreptul intern, Convenția ONU împotriva torturii nu obligă explicit statele părți să criminalizeze în mod egal tratamentele sau pedepsele cu cruzime, inumane sau degradante („maltratarea”) în calitate de infracțiune separată. Cu toate acestea, Comitetul ONU împotriva torturii a mai accentuat că „obligația statelor părți de a preveni maltratarea în practică se dublează în mare măsură și corespunde pe larg obligației de a preveni tortura”.¹ La fel ca și opinia Comitetului ONU împotriva torturii, Curtea europeană pentru drepturile omului (CIEDO) nu face distincție dintre obligația statelor *vis-a-vis* de tortură și alte forme de maltratare. De fapt, CIEDO a interpretat în mod consistent obligațiunile procedurale de a investiga, urmări și pedepsi eficient în baza articolului 3 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (CEDO) care se aplică în mod egal, atât torturii, cit și altor forme de maltratare.

Cu toate acestea, alte forme de tratament inuman sau degradant sub pragul torturii, în special dacă sunt aplicate în afara mediului de detenție (de ex. în timpul înăbușirii dezordinilor sau demonstrațiilor), nu sunt acoperite de către Codul Penal al Republicii Moldova într-o măsură suficientă. Remarcăm că, art.137 CP RM – „*Tratamente inumane*”, este o infracțiune de război și fiind o reflecție a Statutului Curții Penale Internaționale de la Roma din 1998, care de fapt nu reprezintă altceva decât o încălcare a regulilor și metodelor de ducere a războiului. Prin urmare, se face simțită urgența de a suplimenta Codul Penal cu un articol care ar incrimina ca o infracțiune distinctă tratamentul grav care nu întrupește toate elementele pentru a fi considerat drept tortură.

Suplimentar, un șir de consecințe juridice care reies din sancțiunile aplicabile au trezit îngrijorarea că articolul 309¹, în varianta sa actuală, nu este eficient în lupta împotriva impunității. Aceste consecințe includ, în special, termenul de prescripție de cinci ani care este aplicat actualmente pentru tortură (în cazul alin. 1) (art. 60 CP); și posibilitatea de a suspenda condițional executarea pedepsei pronunțate în baza articolului 309¹ (art. 90 CP). Recurgerea frecventă la suspendarea condiționată a executării pedepsei a fost nu doar criticată pe plan internațional, dar și a contribuit la consolidarea opiniei publicului moldovean că, făptuitorii torturii rămân nepedepsiți și că impunitatea prevalează. Aceste observații conchid că, ca un prim pas, prevederile din Codul Penal, care se referă la tortură, inclusiv prevederile conexe din partea generală, trebuie să fie revizuite și modificate la necesitate. Cu toate acestea, modificarea Articolului 309¹ și a prevederilor conexe nu va fi suficientă pentru generarea efectelor de prevenție și abordarea subiectului impunității. Analizele comparative au demonstrat că, chiar dacă statele ar avea o prevedere în Codurile lor Penale care ar defini tortura, în conformitate cu art. 1 al Convenției ONU împotriva torturii, sancțiunile disproporționale cu gravitatea infracțiunii și termenele de prescripție sau posibilitatea de a suspenda pedeapsa, precum și un șir de alți factori, ar limita efectul acestor prevederi și, prin urmare, lupta eficientă împotriva impunității.

¹ Comentariu general nr. 2, CAT/C/GC/CRP.1/Rev.4, 23 noiembrie 2007, alineatul 3.

De asemenea, existența altor prevederi din legea penală care se suprapun, cum ar fi cele care se referă la abuzul de putere (art. 328 Cod penal), deseori reprezintă cauza pentru care interzicerea torturii în codurile penale rămâne inaplicabilă.

În acest context, Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova *Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare (2011 – 2014)*, prevede în lista obiectivelor de guvernare, redresarea situației în domeniul drepturilor omului și eradicarea torturii și a altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

Astfel, în vederea executării obligațiilor asumate prin ratificarea tratelor internaționale împotriva torturii, precum și în vederea înlăturării deficiențelor constatate la nivel legislativ, a fost elaborat proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Descrierea detaliată a modificărilor și completărilor propuse sunt prezentate detaliat în punctele ulterioare ale prezentei note informative.

2. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

I. Modificările propuse la Codul penal (Articolul I din proiect)

1. Un prim aspect se referă la **modificarea art. 13 alin. (2)**, în vederea completării acestuia cu condiții suplimentare vizavi de extrădarea cetățenilor străini și apatrizilor. Astfel, în vederea asigurării conformității legislației penale cu prevederile Protocolului 13 al CEDO, precum și art. 3 pct. 1 al Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante articolul menționat supra se prevede expres că, cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului Republicii Moldova, dar se află pe teritoriul țării nu vor putea fi extrădați, dacă există motive serioase de a crede că, aceștia din urmă riscă să fie supuși pedepsei cu moartea, torturii sau altor tratamente inumane sau degradante.

2. În conformitate cu prevederile **art. 60 alin.(8) din Codul penal**, prescripția tragerii la răspundere penală nu se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război sau alte infracțiuni prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Comitetul ONU Împotriva Torturii a menționat în nenumărate rânduri că, aplicarea termenului de prescripție nu este acceptabilă pentru infracțiunea de tortură și a recomandat statelor părți să-și modifice legislația internă pentru a asigura că actele de tortură să poată fi cercetate, urmărite și pedepsite fără *termene de prescripție*.² În aceeași ordine de idei, Raportorul Special al ONU cu privire la Tortură, în timp ce a salutat definiția cuprinzătoare a torturii introdusă în Art. 309¹, a recomandat autorităților moldovene în anul 2009 să abolească termenul de prescripție pentru infracțiunile în baza acestui articol.³ Suplimentar, necesitatea operării modificărilor în art. 60 din legea penală reiese și din obligațiile pozitive ale statului ce rezultă din prevederile art. 1 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, precum și din obligația de asigurare a executării hotărârii CtEDO în cauza *Pădureț c. Moldovei*, hotărârea din 5 ianuarie 2010, § 61, 73, 75, în care CtEDO menționează că prescripția nu trebuie să fie aplicată actelor de maltratare comise de un agent al statului.

În contextul celor menționate se propune completarea articolului 60 alin. (8) al Codului penal cu o excepție explicită care, exclude infracțiunea de tortură, tratamente inumane sau degradante de la aplicarea prescripției tragerii la răspundere penală, de rînd cu infracțiunile din Capitolul I din Partea Specială a Codului penal.

3. Necesitatea modificării **art. 65 alin. (2)** se argumentează prin excluderea posibilității agenților statului care au aplicat tortura, tratamentul inuman sau degradant să aibă acces la asemenea funcții pe perioade mai lungi de timp. Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumită activitate pe o perioadă mai mare de cinci ani ar constitui un

² Vezi de ex. Recomandările din Raportul Comitetului cu privire la Liechtenstein CAT/C/LIE/CO/3, 25 mai 2010, al. 9; raportul cu privire la Lituania CAT/C/LTU/CO/2, 19 ianuarie 2009, al. 5; raportul cu privire la Suedia CAT/C/SWE/CO/5, 4 iunie 2008, al. 10.

³ Raportul Raportorului Special al ONU cu privire la Tortură, A/HRC/10/44/Add.3, al. 90 a).

semnal clar de toleranță zero față de actele de tortură și alte rele tratamente. O asemenea practică există și în alte state, uneori existând posibilitatea de aplicare a pedepsei pe viață (spre exemplu, art. 35 al Codului Penal al Albaniei, 27 ianuarie 1995). De asemenea, posibilitatea de a aplica asemenea interdicții pe o perioadă nedeterminată este permisă de Codul Penal al Republicii Moldova în cazul persoanelor juridice (art. 73 alin. (2)). Totuși, pentru a asigura previzibilitatea legii penale, precum și excluderea situațiilor în care se vor stabili haotic limitele pentru pedeapsa privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități, s-a considerat necesară mărirea limitei maxime pentru această pedeapsă. Astfel, conform modificărilor operate la art. 65 alin. (2) din Codul penal, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate va putea fi stabilită de instanța de judecată pe un termen de la 1 la 5 ani.

4. În privința modificării art. 79 alin. (4) ținem să precizăm că, aceasta are drept scop asigurarea efectului preventiv al interdicției relexorilor tratamente și demonstrarea angajamentului Republicii Moldova de a menține încrederea publică în faptul respectării de către autorități a normelor de drept și prevenirea oricărei presupunerii de toleranță și accepțiune tacită a acțiunilor ilicite față de persoană.

5. În scopul asigurării executării cu caracter general a hotărârii CIEDO *Pădureț c. Moldovei* din 5 ianuarie 2012, care menționează că „este de importanță crucială pentru scopul unui „recurs efectiv” ca procedurile penale și condamnările să nu fie prescrise, iar amnistierea ... ar trebui să nu fie permise”.

6. În vederea excluderii normelor conflictuale existente în legea penală, precum și înlăturării confuziei care derivă din terminologia utilizată *de lege lata* în Codul Penal al RM, prin utilizarea unei expresii defectuoase sau neuniforme se propune operarea modificărilor la art. 151-152, art. 165, art. 171-172, art. 188-189. Astfel, în art. 151 alin. (2) lit. e) și art. 152 alin. (2) lit. f) se utilizează expresia „prin schingiuire sau tortură”, art. 171 alin. (2) lit. f) și art. 172 alin. (2) lit. g) se operează cu expresia „însoțită de torturarea victimei”, iar în art. 188 alin. (2) lit. d) și art. 189 alin. (2) lit. d) – „prin schingiuire, tortură, tratament inuman și degradant”. Aceste expresii însă, imprimă un alt sens decît cel prevăzut în art. 309¹ CP RM (respectiv, în noul Articol 166¹) și, implicit, un alt sens decît cel folosit în Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

Drept urmare a celor menționate mai sus, precum și în vederea asigurării folosirii unei terminologii constante în legea penală, fapt cerut de art. 19 lit. e) din Legea nr. 780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative, se propune înlocuirea cuprinsului expresiilor menționate supra cu cuvintele „cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice”.

7. Dacă analizăm prevederile art. 309¹ din Codul penal redacția actuală putem constata că, definiția dată torturii, este conformă art. 1 din Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Cu toate acestea, un număr de deficiențe substanțiale ce țin de acest articol au determinat Comitetul ONU împotriva torturii să critice Republica Moldova în cele mai recente Observații Finale. Mai mult ca tit, CIEDO în continuare pronunță sentințe împotriva Republicii Moldovei care se referă explicit la subiecte de impunitate în raport cu infracțiunile de tortură și alte forme de maltratare. În particular, Comitetul ONU împotriva torturii, precum și Raportorul Special al ONU împotriva torturii în raportul său privitor la misiunea în Republica Moldova au avut îndoieli privitor la blîndețea sancțiunilor prevăzute pentru infracțiunile ce cad sub incidența articolului 309¹, clasificîndu-le ca „infracțiuni de o gravitate medie”. Totodată, CIEDO a constatat în hotărîrea *Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei, inter alia*, că blîndețea sentinței (executarea pedepsei cu închisoare pe un termen de 3 ani a fost suspendată condiționat pe un termen de un an) pentru cei trei făptuitori ai torturii și incapacitatea Republicii Moldovei de a asigura impunerea sentințelor descurajatoare au constituit o încălcare a art. 3 CEDO.

În contextul celor menționate mai sus, proiectul propune completarea legii penale cu art. 166¹ „Tortura, tratamentul inuman și degradant”. Însăși denumirea articolului implică faptul că, prevederile acestuia nu sunt o novație, ci reprezintă o transpunere a prevederilor articolului 309¹ din Codul penal în Capitolul III „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei”. Totuși, se poate preciza că, nu este vorba de o transpunere mecanică a unor prevederi dintr-un capitol al legii penale în alt altul, deoarece prevederile art. 166¹ pe lîngă incriminarea torturii, urmează să stabilească în

calitate de infracțiune separată, tratamentele inumane și degradante și mai vine cu o serie de schimbări care ar avea menirea înlăturării deficiențelor constatate de Comitetul ONU împotriva torturii.

Includerea infracțiunii de tortură în Capitolul III din Partea Specială a Codului Penal se datorează faptului că, similar altor infracțiuni cum ar fi sclavia sau traficul de ființe umane, care au drept scop direct degradarea ființei umane pînă la un simplu obiect, tortura constituie cel mai direct atac la demnitatea persoanei. Comunitatea internațională consideră aceasta drept una dintre cele mai grave încălcări ale drepturilor omului și, la fel ca și interzicerea sclaviei, se plasează printre cele foarte puține drepturi ale omului cu statut *jus cogens* în conformitate cu dreptul internațional. Clasificarea actuală a Articolului 309¹ în Capitolul XIV al Părții speciale a Codului Penal drept infracțiune împotriva justiției pare să sugereze că, subiectul principal al protecției ce urmează a fi realizată prin criminalizarea torturii este administrarea și înfăptuirea corespunzătoare a justiției. În timp ce nu poate fi negat faptul că, actele de tortură sunt de cele mai multe ori comise cu scopul de a obține mărturisiri la etapele timpurii ale cercetării penale, scopul său protectiv ar fi redus la asigurarea actului convenit de justiție, ceea ce ar fi o interpretare absolut greșită și ar contraveni spiritului și naturii interzicerii complete a torturii în conformitate cu dreptul internațional.

Astfel, recunoașterea naturii deosebit de grave a infracțiunii de tortură ar trebui privită în cadrul sistemului intern de infracțiuni în calitate de ca infracțiune deosebit de gravă împotriva demnității ființelor umane. Capitolul III din Partea Specială a Codului penal al RM cu privire la „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” conține, printre altele, infracțiunea de sclavie (Articolul 167) și infracțiunea de trafic de ființe umane (Articolul 165). Introducerea noului articol cu privire la infracțiunea de tortură, tratamente inumane sau degradante în rîndul acestor infracțiuni (noul articol 166¹) pare să fie cea mai potrivită plasare bazată pe interpretarea sistemică a Codului penal.

Așadar, articolul 166¹ în redacția propusă prevede în calitate de infracțiune tratamente inumane și degradante la alineatul (1), agravantele acestor tratamente la alineatul (2), tortura la alineatul (3) și agravantele acesteia la alineatul (4). În termeni practici, orice act care se încadrează în limitele prevederilor proiectului articolului 166¹ ar trebui să fie examinat mai întâi prin prisma întrunirii elementelor torturii. În cazul în care unul sau mai multe elemente lipsesc, actul urmează a fi calificat drept tratamente inumane sau degradante.

Pornind de la faptul că principiul legalității, în accepțiune largă, trebuie raportat nu numai la dimensiunile incriminării, ci și la dimensiunile pedepsei, proiectul a avut drept scop identificarea unor soluții echitabile privind asigurarea unui coraport dintre gradul de prejudiciabilitate al faptei incriminate și pedeapsa aplicabilă, dar nu în ultimul rînd găsirea unei soluții prin care s-ar preîntîmpina liberarea de răspundere penală pentru faptele de tortură, tratament inuman sau degradant. Astfel calificînd tortura, tratamentul inuman sau degradant în variantele-tip drept infracțiuni grave, precum și în varianta agravată a infracțiunii de tortură (alin.(4) art.166¹ CP RM) drept infracțiune deosebit de gravă, se exclude posibilitatea liberării de răspundere penală față de persoanele care au comis aceste infracțiuni; or, asigurarea unei prevenții eficiente este indispensabilă conștientizării de către făptuitor a inevitabilității tragerii la răspundere penală.

8. Un alt aspect al proiectului de Lege îl constituie expunerea art. 309 „Constringerea de a face declarații” în redacție nouă, fapt ce ar permite realizarea obligațiilor Republicii Moldova, care reiese din tratatele internaționale privind tortura, la care este parte și din jurisprudența CtEDO.

9. În contextul completării legii penale cu art. 166¹, se propune excluderea art. 309¹.

10. Codul Penal al RM conține un șir de prevederi aplicabile persoanelor cu funcții de răspundere acuzați că ar fi recurs la tortură sau maltratare. În particular, articolul 328 (Exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), care incriminează în alin. (2) care se referă la abuzul de putere inclusiv „(a) violența; [...]”; (c) tortura sau acțiunile care înjosesc demnitatea părții vătămate”, prevederi, care se suprapun cu infracțiunea de tortură, în special de îndată ce calificările din articolul 328 sunt considerate drept constituente ale *lex specialis* ale articolului 309¹. Această modificare ar exclude posibilitatea recalificării acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, la exces de putere, fapt negativ, menționat de CtEDO în hotărîrile *Valeriu și Nicolae Roșca și Pădureț c. Moldovei*. Astfel, se propune excluderea din legea penală a alin. (2) lit. a) și c) din art. 328 din Codul penal.

II. Modificările propuse la Codul de procedură penală (Articolul II din proiect)

11. Modificările propuse la art. 58 sunt determinate de necesitatea consolidării drepturilor victimei. Astfel, specificarea faptului că victima are un interes în cadrul procesului penal și în rezultatele acestuia vine să sublinieze că nu doar victima servește intereselor justiției, dar, la rândul său, este un subiect care urmează a beneficia de protecția necesară din partea justiției. Propunerea de suplینire a art. 58, chiar și cu norme la prima vedere declarative, este conformă și cu recomandările făcute în „Comentariile de conformitate pentru articolele 58 – 60. Evaluarea modificărilor la Codul de procedură penală al Republicii Moldova (în special cu privire la standardele stabilite de către Consiliul Europei și Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului)”, de Bostjan PENKO, în noiembrie, 2011, care printre altele a menționat: „...termenul mai larg utilizat pentru a descrie o victimă este, totuși, în spiritul principiilor de respectare a drepturilor omului, și, astfel, satisfăcătoare”.

Modificarea propusă la pct. 2 al alin. (3) al aceluiași articol reprezintă, de fapt, o racordare a formulării actuale - care prevede un drept, cu prevederea de la pct. 2) al alin. (8) al art. 58 prin care se instituie obligația victimei de a prezenta documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale.

Noua redacție propusă pentru pct. 4) al alin. (3) este determinată de jurisprudența CIEDO. Or, spre exemplu, în cauza Matasaru și Savițchi c. Moldova, Curtea a menționat: „Curtea observă că primul reclamant nu a fost informat cu privire la câteva ordonanțe importante luate de procuror, precum recunoașterea oficială în calitate de bănuții a lui C.A. și D.A. sau scoaterea lor de sub urmărire penală (a se vedea paragrafele 29, 31 și 33). Mai mult, atunci cînd procurorul a decis să dispună o nouă expertiză medico-legală privind leziunile cauzate primului reclamant, acesta nu a fost informat, nici nu i s-a dat ocazia să-și exercite drepturile sale în temeiul articolului 145 al CPP (a se vedea paragrafele 30 și 61). Procurorul a refuzat de câteva ori să-i ofere acces la materialele din dosar, inclusiv la cele care ar fi putut considerate neconfidențiale deoarece se refereau la probele obținute de la reclamant însăși (a se vedea paragrafele 28, 30 și 80).

Mai departe, trebuie subliniat faptul că primul reclamant este victima preținsei infracțiuni. Prin urmare, era necesar să fie informat despre cursul evenimentelor și nu poate fi ținut responsabil pentru cererea sa adresată procurorilor de a-l ține la curent doar ocazional, și nu în mod constant. Din materialele din dosar reiese că el era de multe ori neinformaț despre cursul procedurilor și că a reacționat de fiecare dată cînd afla despre vreo ordonanță nouă, și, de fiecare dată, a obținut anularea ordonanței relevante”. O constatare similară este în cazul Taraburca c. Moldova.

12. Norma propusă pentru completarea art. 147 - alineatul (1¹) – va crea condițiile necesare pentru dispunerea unei expertize complexe în cazurile de presupusă tortură, or aceasta presupune alit consecințe de natură fizică, cit și consecințe de natură psihică. O recomandare expresă în acest sens a fost dată și de către Comitetul ONU împotriva Torturii în anul 2009, care menționează că „trebuie modificat Codul de Procedură Penală pentru a clarifica că trebuie luat în calcul individual și cumulativ impactul fizic și psihic al pedepsei sau tratamentului”.

13. Referitor la completarea normei alin. (6) al art. 152, menționăm că aceasta își are raționamentul în faptul că, inițierea de către procuror a prelungirii intermării învinuțului în instituția medicală pentru efectuarea expertizei în condiții de staționar, nu este legată de necesitatea aflării în staționarul medical a persoanei, ci de actul de expertizare medicală în sine. O astfel de prelungire ar fi justificată la o eventuală cerere a medicilor, care întâmpină dificultăți în stabilirea diagnozei și au nevoie de o perioadă de urmărire/observare mai îndelungată. Totuși, în practica medicală este rezonabilă de a pune diagnosticul timp de 30 zile.

14. Cu privire la propunerile prezentate în proiect pentru art.167, relevăm următoarele. În susținerea modificării de la alineatul (1) este necesitatea manifestării unui grad sporit de operativitate de către procuror la verificarea proceselor-verbale privind reținerea persoanei pentru a decide în privința legalității și necesității în continuare a reținerii, garantînd astfel, respectarea alit a drepturilor sale procesuale, cit și a dreptului său fundamental la libertate și siguranță.

Completarea articolului cu un nou alineat - alineatul (6), este determinată de constatările făcute în mai multe cauze contra Moldovei în care CIEDO a menționat despre faptul că după reținere nu s-a întreprins nimic pentru a se stabili dacă leziunile pe care le avea persoana au apărut ca urmare a luării persoanei în detenție sau până la acest moment. Respectiv, în baza prezumției vinovăției organelor statului, CIEDO constată încălcarea articolului 3 (a se vedea, de exemplu, cauzele Bisir și Tulus c. Moldova , Breabin c. Moldova , Pruneanu c. Moldova , Lipencov c. Moldova , Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei). Aceste afirmații sunt reiterate și de recomandările instituțiilor internaționale pentru prevenirea și combaterea torturii .

15. La art. 173 alin. (4). Amânarea înștiințării despre reținere pe un termen de până la 72 ore pare să fie exagerată, ținând cont că anunțarea terților este o garanție esențială contra torturii. Propunerea termenului de 12 ore este una rezonabilă, mai ales că aceasta vine în concordanță cu reglementarea actuală de la art. 302 alin. (1) pct. 1) din Codul de procedură penală.

16. În vederea asigurării desfășurării urmării penale într-un mod complet, eficient, prompt, precum și pentru acoperirea întregului cerc de posibili subiecți ai infracțiunilor de tortură, tratamente inumane și degradante, se propune completarea **art. 270 alin. (1)**. Astfel, în competența procurorului urmează să plasată exercitarea urmării penale în cazul infracțiunilor săvârșite inclusiv de către colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigație, precum și infracțiunile de tortură, tratament inuman sau degradant, săvârșite de o persoană cu funcții de răspundere sau de orice altă persoană, care acționează cu titlu oficial, la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane. În susținerea acestei propuneri este și faptul că în prezent, în cadrul procuraturilor activează procurori special desemnați cu instrumentarea cazurilor de tortură.

17. Norma propusă pentru completarea **articolului 274** este fundamentată pe imperativitatea desfășurării unei anchete eficiente în cazurile de tortură și alte rele tratamente. CIEDO a statuat că investigarea acuzațiilor grave de maltratare trebuie să fie deplină. Aceasta înseamnă că autoritățile trebuie să întreprindă toți pașii rezonabili și disponibili lor pentru a asigura probe cu privire la incident, inclusiv, inter alia, declarații ale martorilor oculari și probe medico-legale. Orice omisiune pe parcursul desfășurării investigației care ar putea submina capacitatea sa de a stabili cauza leziunilor corporale sau identitatea persoanelor responsabile riscă să nu corespundă acestui standard (a se vedea Taraburca c. Moldova , Mikheyev c. Russia , Assenov and Others c. Bulgaria).

O recomandare expresă în acest sens a fost dată și de către Comitetul ONU Împotriva Torturii în 2009, care menționează că trebuie stabilit un termen în care să se ia decizie/acțiune privind începutul urmăririi penale în caz de aleații credibile de tortură . Similar recomandă și ex-raportorul special contra torturii, Manfred Nowak în Raportul său din 2009 .

18. Continuare a scopului urmărit prin completarea art. 274, este cea de la **art. 287² alin. (1)**, care va asigura, atât efectuarea unei investigații depline, cât și cu normele art. 58, art. 285 alin. (7), care prevăd drepturile victimei, precum și mecanisme de realizare acestora. Astfel, având în vedere că, în temeiul articolelor menționate victima va avea dreptul să facă cunoștință și să atace ordonanța de încheiere a urmăririi penale, este firesc ca aceasta să aibă dreptul să fie informată și să conteste suspendarea urmării penale – or, această din urmă acțiune procesuală, de asemenea, afectează interesul victimei.

III. Modificările propuse la Codul de executare (Articolul III din proiect)

19. Astfel, proiectul propune completarea **art. 175¹** din Cod cu un nou alineat prin care se instituie obligația de a supune unei examinări medicale imediate persoana reținută atât la intrarea, cât și ieșirea acesteia din locul de detenție, dar și la cererea sa, pe toată perioada detenției. La efectuarea examinării medicale, medicul care o efectuează urmează să aplice corespunzător prevederile art. 232 alin. (3) din același cod.

Completarea propusă își are rațiunea atît în recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor, cit și în observațiile Comitetului ONU împotriva Torturii.

20. De asemenea, se propune modificarea art. 232 alin. (3), astfel, încît, în rezultatul acestuia se soluționează problema accesului la un medic în perioada aflării în unitățile de detenție preventivă, problemă expusă în Raportul pe țară „Combaterea relelor tratamente și a impunității și investigarea eficientă a relelor tratamente”, elaborat de către Eric Svanidze încă în 2009. Or, redacția actuală a normei indicate acordă dreptul la examinare medicală independentă din cont propriu doar în cazurile în care medicul unității de detenție va constata că persoana condamnată a fost supusă la tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente. Conform recomandărilor expuse în raportul numit, norma respectivă „trebuie modificată astfel, încît să se elimine limitele de aplicabilitate privind confirmarea precedentă a actelor de rele tratamente de către serviciile de asistență medicală din cadrul sistemului penitenciar”.

3. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului de lege nu presupune alocări financiare din contul mijloacelor bugetare.

4. Impactul proiectului

Proiectul legii va contribui la respectarea angajamentelor internaționale asumate de Republica Moldova o dată cu ratificarea tratatelor internaționale menționate în textul notei informative.

5. Obiecțiile, recomandările și evaluările pe marginea proiectului înaintate de către instituțiile interesate și concluziile acestora

Proiectul respectiv a fost coordonat cu organele interesate. Toate obiecțiile și propunerile primite de la instituțiile menționate mai sus au fost luate în considerație la definitivarea proiectului și au fost incluse în sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect.

Proiectul a fost supus expertizei anticorupție, iar obiecțiile expuse în raportul de expertiză au fost luate în calcul în momentul pregătirii variantei finale a proiectului de lege (vezi sinteza obiecțiilor și propunerilor expuse în raportul de expertiză anticorupție).

Ministru

Oleg EFRIM